

Samenvatting scriptie Hidde van Roosmalen 'Legitimiteit van nationaal medezeggenschapsrecht onder druk'

Onderwerp en probleemstelling van de scriptie:

Het adagium van medezeggenschap, dat 'zij de zeggenschap volgt,' ligt ten grondslag aan de in 1971 ingevoerde structuurregeling. Het doel dat destijds met deze regeling werd nagestreefd betrof het verschaffen van een stem aan werknemers op het hoogste niveau binnen de onderneming. Kortom: de structuurregeling moest voorzien in de groeiende behoefte aan vennootschappelijke medezeggenschap. Daarmee werd het uitgangspunt van medezeggenschap bekrachtigd. De almaar voortschrijdende internationalisering in het (Nederlandse) bedrijfsleven heeft er echter toe geleid dat de structuurregeling niet meer aansluit op de economische werkelijkheid. Deze huidige economische werkelijkheid, die zich wat grote ondernemingen betreft vaak kenmerkt door (internationale) concernvorming, heeft geleid tot de (gedeeltelijke) teloorgang van de vennootschappelijke medezeggenschap in Nederland. Het bovenstaande adagium heeft dan ook aan geloofwaardigheid ingeboet. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat er nog maar nauwelijks structuurvennootschappen zijn in ons land.

Dit onderzoek richt zich op de vraag in hoeverre het vennootschappelijke medezeggenschapsrecht uit de structuurregeling, het versterkte recht aanbeveling, in Nederland nog effectief uitgeoefend kan worden door werknemers in dienst bij internationale concerns die hun topholding naar Nederlands recht hebben opgericht. Aandacht is besteed aan praktische en theoretische begrenzingen aan de uitoefening van vennootschappelijke medezeggenschap. Een belangrijk onderdeel van dit onderzoek werd gevormd door een kwalitatief-empirische studie. Gesprekken met ABN AMRO Bank, Koninklijke BAM Groep, en Rabobank hebben geleid tot het inzicht dat een nieuwe visie op vennootschappelijke medezeggenschap vereist is. Onze huidige blik op vennootschappelijke medezeggenschap is (te) territoriaal bepaald, wat op haar beurt heeft geleid tot de uitholling van ons eigen medezeggenschapsrecht. Dit wordt ook wel eens geduid als een toenemend 'bedrijfsdemocratisch tekort.'

Belangrijkste conclusies:

Uit de gehouden interviews voor dit onderzoek blijkt dat het principe achter vennootschappelijke medezeggenschap in Nederland nog steeds breed gedragen wordt. Wat echter ook duidelijk is geworden, is dat het spanningsveld tussen het beperkte territorium van de Nederlandse medezeggenschap en het grensoverschrijdende bedrijfsleven de behoefte heeft doen laten ontstaan aan een nieuwe blik op de uitoefening van vennootschappelijke medezeggenschap. Voldoet onze huidige wet- en regelgeving nog wel? De probleemstelling in dit onderzoek zag op de vraag of, en in hoeverre, de structuurregeling nog een effectief vennootschappelijk medezeggenschapsrecht dient voor in Nederland werkzame werknemers van internationale concerns die hun topholding naar Nederlands recht hebben opgericht. Mijns inziens voorziet de structuurregeling, in haar huidige vorm, niet meer in een effectief uit te oefenen vennootschappelijk medezeggenschapsrecht. In ieder geval niet voor werknemers in dienst bij internationale concerns. Dat is, in het licht van de almaar voortschrijdende internationalisering van het bedrijfsleven, een zorgwekkende vaststelling. Dit betekent namelijk dat het doel wat oorspronkelijk met de invoering van de structuurregeling werd nagestreefd, meer democratie en sterker toezicht binnen de grote onderneming, vaak niet meer behaald wordt.

Eenzijds heeft deze vaststelling te maken met het concern zelf: de gelaagde besluitvorming en bijbehorende afbakeningsproblematiek voor medezeggenschap belemmeren de effectieve uitoefening van medezeggenschap. Daarnaast speelt het overkoepelende concernbelang, dat de besluitvorming van eventueel op het versterkte recht van aanbeveling geplaatste dochtercommissarissen beïnvloedt, een belangrijke rol. De systematiek van de structuurregeling zelf doet ook nog een duit in het zakje. In toenemende mate hoeven ondernemingen, al naargelang zij internationaler worden, niet meer of slechts gedeeltelijk aan haar bepalingen toepassing te geven. Daardoor zijn er nu nauwelijks nog structuurvennootschappen in ons land. De factor arbeid, zowel ten aanzien van binnen- als buitenlandse werknemers, heeft dan ook vaak geen stem meer aan de top van de onderneming. Men spreekt in dit verband ook wel van 'de uitholling van vennootschappelijke medezeggenschap.' Een belangrijke achterliggende reden voor deze uitholling ligt besloten in het aan medezeggenschap ten grondslag liggende beginsel van territorialiteit. Het systeem van vrijstellingen bestaat mede doordat het niet billijk werd gevonden om louter aan de Nederlandse ondernemingsraad het (versterkte) recht van aanbeveling toe te kennen. Dat zou afbreuk doen aan de legitimiteit van de wettelijke regeling. Gevolg van deze gedachte is echter dat niet alleen de Nederlandse werknemers geen invloed meer uit kunnen oefenen aan de top van de onderneming, maar ook dat geen enkele werknemer van het concern nog formele medezeggenschap uit kan oefenen ten aanzien van de samenstelling van het toezicht op de concernleiding. Gesprekken met Rabobank, de Koninklijke BAM, en ABN AMRO Bank hebben tot de conclusie geleid dat in de praktijk behoefte bestaat aan een meer legitieme vorm van grensoverschrijdende vennootschappelijke medezeggenschap. Hiermee zou aan vennootschappelijke medezeggenschap weer een nieuw elan kunnen worden verschaft.

Als wij recht willen doen aan de gedachte achter vennootschappelijke medezeggenschap kan de structuurregeling in haar huidige vorm dus niet gehandhaafd blijven. Het recht, dat vaak achter de feiten aanloopt, dient te worden aangepast aan nieuwe inzichten en veranderingen binnen de maatschappij. Het is de taak van de jurist om consequent en kritisch over bestaande wet- en regelgeving na te denken. In haar huidige vorm, grotendeels daterend uit 2004, is de structuurregeling niet voldoende adequaat afgestemd op het internationaliserende bedrijfsleven. Dat blijkt alleen al uit het zojuist benoemde feit dat er nog maar nauwelijks structuurvennootschappen zijn. Bij beursgenoteerde vennootschappen komt het zelfs al bijna niet meer voor dat de topholding van het concern een structuurvennootschap is. Deze sluimerende teloorgang van vennootschappelijke medezeggenschap bij internationale concerns die hun topholding naar Nederlands recht hebben opgericht, ook wel eens aangeduid als het 'bedrijfsdemocratisch tekort,' verdient een geloofwaardig alternatief. Dit onderzoek betrof in deze zoektocht een eerste handreiking. Duidelijk is geworden dat de

grootste kansen voor versteviging van vennootschappelijke medezeggenschap voornamelijk op de weg van de Europese wetgever liggen. Voordat daar consensus is bereikt, zal de Nederlandse wetgever maatregelen moeten treffen: zij bepaalt immers de reikwijdte van nationaal (vennootschappelijk) medezeggenschapsrecht. Dat is ook duidelijk geworden in de bespreking van het *Mitbestimmungsrecht*: daar heeft de Duitse wetgever uitdrukkelijk bepaald dat alleen in Duitsland werkzame werknemers invloed mogen uitoefenen op de samenstelling van het toezicht op de concernleiding. Een heftige territoriale begrenzing – en dat terwijl de grenzen voor effectieve én legitieme medezeggenschap eigenlijk juist open dienen te worden gesteld. Een dergelijk systeem acht ik derhalve, in het licht van het legitimeitsargument, niet wenselijk. Ook *Mitbestimmung* is, net zoals de structuurregeling, ruimschoots door de verregaande internationalisering van het bedrijfsleven ingehaald. Het is nu dan ook hoog tijd dat de Nederlandse en Duitse, maar ook Europese wetgever de gevolgen van internationalisering voor de uitoefening van medezeggenschap nog eens goed in ogenschouw nemen. Ik heb hiervoor alvast enkele voorzichtige aanbevelingen gedaan in het laatste hoofdstuk van dit onderzoek. Dat de medezeggenschap niet parallel meegroeit met de dynamiek van het internationale bedrijfsleven acht ik niet verbazingwekkend. Wel mogen er vraagtekens gezet worden bij het uitblijven van oplossingen voor de teloorgang van het ooit zo bejubelde vennootschappelijke medezeggenschapsrecht. 'Waar de wereld van de arbeid internationaliseert en globaliseert, moet dat ook meer voor de medezeggenschap gaan gelden.'